

PROGOVORI
O PREGOVORIMA

Broj LXVI–LXVII / 2020

Bilten o procesu pregovora

o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

SRBIJA, PARLAMENT I EU: IMA LI POSLANIKA U SKUPŠTINI?

TEMA BROJA STR. 3–4

U FOKUSU STR. 9–11

Civilno društvo u procesu evropskih integracija:
Korektiv u kriznim vremenima

KOLUMNA STR. 12–14

Rodna ravnopravnost i politika:
Čekajući suštinske promene

AKTUELNO STR. 15–16

Clj održivog razvoja 1 –
Svet bez siromaštva: Tri praseta u savremenom svetu

PREDSTAVLJAMO STR. 17–19

Izveštaj Evropske komisije o Srbiji:
Od kritika do preporuka

- 10. novembar** **Održan Samit u okviru Berlinskog procesa u Sofiji**
Samit Berlinskog procesa održan je pod zajedničkim predsedavanjem Bugarske i Severne Makedonije. Zvanični deo skupa otvorila je nemačka kancelarka Angela Merkel, evropski komesar za proširenje Oliver Varheji i generalna sekretarka RCC Majlinda Bregu. Berlinski proces pokrenut je 2014. na inicijativu nemačke kancelarke Angele Merkel i okuplja Zapadnobalkansku šestorku i EU, u cilju ubrzanja procesa evropske integracije regiona. Pre skupa u Sofiji, održano je šest samita: u Berlinu (2014), Beču (2015), Parizu (2016), Trstu (2017), Londonu (2018) i Poznanju (2019). [Više...](#)
- 10. novembar** **Deklaracija lidera Zapadnog Balkana o zajedničkom regionalnom tržištu**
Zapadnobalkanska šestorka je 10. novembra u Sofiji, u okviru Samita Berlinskog procesa, potpisala Deklaraciju lidera Zapadnog Balkana o zajedničkom regionalnom tržištu, kao i Deklaraciju o zelenoj agendi za Zapadni Balkan. [Više...](#)
- 12. novembar** **Prva strategija za jednakost LGBTIQ osoba u EU**
Evropska komisija predstavila je 12. novembra prvu EU Strategiju za ravnopravnost LGBTIQ osoba, koju je u septembru najavila predsednica EK Ursula fon der Lajen u svom prvom govoru o stanju Unije. Strategija se bavi nejednakostima i izazovima koji pogađaju LGBTIQ osobe i predviđa niz mera za narednih pet godina. [Više...](#)
- 19. novembar** **Bugarska blokirala početak pregovora EU i Skoplja**
Ministri spoljnih poslova EU potvrdili su da Skoplje još ne može početi pristupne pregovore sa Unijom dok ne reši bilateralne sporove s Bugarskom. Ministri su, posle sastanka Saveta EU, saopštili da je Severnoj Makedoniji predočeno koliki je značaj stabilnosti u regionu i rešavanje sporova sa susedima. [Više...](#)
- 2. decembar** **Savet EU: Zapadni Balkan da se usredsredi na nedostatke u vladavini prava**
Zemlje Zapadnog Balkana treba da se usmere na temeljne reforme, zaštitu osnovnih prava, funkcionisanje i nezavisnost demokratskih institucija, kao i regionalnu saradnju, navodi se u nacrtu zaključaka Saveta ministara EU za opšte poslove o proširenju i zemljama u tom procesu. [Više...](#)

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Bulevar oslobođenja 177, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Babić Barnes, Vladimir M. Pavlović, Jelena Jorgačević, Tamara Arsić

Autori: Bojana Džulović, Tamara Arsić, Marija Todorović, Predrag Momčilović, Andrijana Lazarević, Aleksandra Stojanović

Lektura: Marijana Milošević

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji“ koji Beogradska otvorena škola realizuje uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje Beogradske otvorene škole ili donatora.

Srbija, parlament i EU

IMA LI POSLANIKA U SKUPŠTINI?

Ukoliko se zaista želi nastaviti s procesom pregovora za članstvo u Uniji neophodno je raditi na unapređenju fundamentalnih oblasti, jer bez toga nema ni napretka ni članstava. Ti se pregovori otvaraju prvi, ali se i poslednji zatvaraju, što bi slikovito bilo: „ko ne plati na mostu, platiće na ćurpiji“. Sve više deluje da ćemo plaćati na ćurpiji.

Šta je Narodna skupština, a šta bi trebalo da bude? Koja je njena funkcija, u teoriji, a kako izgleda u praksi? I koje su posledice ovog raskoraka?

Narodna skupština Republike Srbije je najviše predstavničko i zakonodavno telo. Važan zadatak Skupštine na putu ka EU jeste donošenje zakona kojima se vrši usklađivanje domaćeg zakonodavstva s propisima Evropske unije. Pored toga, Skupština kontrolira rad izvršne vlasti, uključujući i evropske integracije i pregovore o pristupanju.

Ove dve ključne uloge, zbog događaja u proteklih nekoliko godina, sada su dovedene u pitanje.

Novi saziv Narodne skupštine doneo je više od polovine novih narodnih poslanika i poslanica. Njih 150 od ukupno 250 su prvi put seli u poslaničke klupe i imaju zadatak da predstavljaju interese građana u ovoj instituciji. Čini se, barem sudeći po dosadašnjem radu, da novi saziv, osim novih poslanika, nije doneo ništa novo.

Slika Narodne skupštine Srbije, počevši od 2016. godine, praktično je identična – to je slika urušavanja i degradiranja najvišeg zakonodavnog tela. Paradoksalna je situacija u kojoj ne samo da ona ne kontrolira Vladu već upravo suprotno, strogo je kontrolisana od strane vladajuće većine i Vlade. Parlamentarna kontrola izvršne vlasti postala je mrtvo slovo na papiru. Debata je svedena na najniži nivo u proteklih nekoliko decenija. Uvrede, psovke i rečnik nedostojan ove institucije, svakodnevica su koja više nikoga ne iznenađuje. Narodni poslanici postali su pioniri u rukama svojih partija.

Teško da će naši predstavnici, novi ali i oni s višegodišnjim parlamentarnim stažom, postati svesni svojih uloga i zadataka.

Gde smo na putu ka EU?

Sveopšte urušavanje demokratije u Republici Srbiji potvrđeno i u Izveštaju Freedom House (*Freedom House*) za 2020. godinu. Uz to, evidentno pogoršavanje situacije u oblasti vladavine prava, slobode medija i nezavisnosti sudstva imalo je direktan uticaj na nazadovanje evropskih integracija Republike Srbije.

Izvor: <http://rs.n1info.com>

Ova, 2020. godina biće prva godina od 2014, kada je Srbija započela pregovore za članstvo u EU, u kojoj nije otvoreno nijedno pregovaračko poglavlje.¹ Iako je odloženo objavljivanje godišnjeg Izveštaja Evropske komisije o napretku Srbije za 2020. godinu, kritike u pomenutom dokumentu nisu izostale, posebno u delu koji se odnosi na ispunjavanje političkih kriterijuma za članstvo u Uniji. Evropska komisija u Izveštaju za 2020.

Na sednici Odbora za evropske integracije mogli smo čuti kako se Izveštaj Evropske komisije čita isuviše politički, kao i da nijedno poglavlje ove godine nismo otvorili zbog širenja virusa korona. Ali, zato i dalje prednjačimo u regionu i spremni smo za otvaranje poglavlja. I sve je ostalo na hvalospevu. Bez trunke preispitivanja ili, daleko bilo, kritike.

izražava posebnu zabrinutost kada je u pitanju „obim kontinuiranog političkog uticaja na pravosuđe na osnovu sadašnjih zakona“, ali i kada su u pitanju „slučajevi pretnji, zastrašivanja i nasilja nad novinarima“.² Na taj način, Srbiji, ili preciznije rečeno, političkim odlučiocima i vlasti stavljeno je do znanja da ukoliko se ne ostvari napredak u oblasti vladavine prava, slobode medije i nezavisnosti sudstva, neće biti priče ni o tehničkim pitanjima kakvo je otvaranje poglavlja.

Da situacija nije toliko bezazlena možemo zaključiti uvidom u odredbe nove metodologije za pristupanje EU kojima je predviđeno da u slučaju stagnacije ili nazadovanja države

¹ Dosad, Srbija je otvorila 18 od 35 pregovaračkih poglavlja i privremeno zatvorila dva poglavlja.

² European Commission. Serbia 2020 Report. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/serbia_report_2020.pdf

kandidata za članstvo, EU može odlučnije delovati prema državi kandidatu i to tako što zaustavlja ili suspenduje pregovore³, ali i smanjuje finansiranje, što bi moglo da dovede do izostajanje koristi od integracije.

Dakle, ukoliko se zaista želi nastaviti s procesom pregovora za članstvo u Uniji, neophodno je raditi na unapređenju fundamentalnih oblasti⁴, jer bez njih nema ni napretka ni članstava. Ti se pregovori otvaraju prvi, ali se i poslednji zatvaraju, što bi slikovito bilo: „ko ne plati na mostu, platiće na čurpiji“. Zato je jeftinije platiti pre i uložiti napor dok posledice nisu prevazišle sve eventualne koristi.

Umesto kontrole, hvalospevi

Kako Narodna skupština kontroliše pregovore o pristupanju? Odgovor na ovo pitanje bi najjednostavnije glasilo – nikako. Najbolji primer odsustva bilo kakve kontrolne uloge Narodne skupštine u procesu pristupanja EU bila je sednica Odbora za evropske integracije početkom novembra, kada su poslanici razmatrali trenutno stanje u procesu pregovaranja i kada je aktuelna ministarka za evropske integracije Jadranka Joksimović trebalo da „položi račun“ narodnim poslanicima. Na istoj sednici je bilo svega osim „polaganja računa“. Više se činilo da prisustvujemo hvalospevu o tome kako nam veoma dobro ide na putu ka EU. Na sednici smo mogli da čujemo kako se Izveštaj Evropske komisije čita isuviše politički, kao i da nijedno poglavlje ove godine nismo otvorili zbog širenja virusa korona. Ali, zato i dalje prednjačimo u regionu i spremni smo za otvaranje poglavlja.

Slika Narodne skupštine Srbije, počevši od 2016. godine, praktično je identična – to je slika urušavanja i degradiranja najvišeg zakonodavnog tela. Paradoksalna je situaciju u kojoj ne samo da ona ne kontroliše Vladu već upravo suprotno. Parlamentarna kontrola izvršne vlasti postala je mrtvo slovo na papiru. Debata je svedena na najniži nivo u proteklih nekoliko decenija. Uvrede, psovke i rečnik nedostojan ove institucije, postali su svakodnevnica koja više nikoga ne iznenađuje. Narodni poslanici postali su pijuni u rukama svojih partija.

I sve je ostalo na hvalospevu. Bez trunke preispitivanja ili, daleko bilo, kritike. Gledajući sednicu Odbora mogli smo da se zapitamo samo: „Ima li poslanika u Narodnoj skupštini i da li umeju da postavite pitanje?“. Ima. Ukupno njih petoro, koji su ipak samo nastavili tamo gde je ministarka stala: hvalospevno ističući koliko nam dobro ide. Nije bilo reči o neispunjenim ciljevima, propuštenim rokovima, kritikama koje dobijamo gotovo svakoga dana, činjenici da do kraja godine nećemo otvoriti nijedno poglavlje, o mogućnosti da se pregovori blokiraju. Da li smo očekivali kritiku? Iskreno, ne! U instituciji u kojoj

³ To bi, nakon pozitivnih promena, zahtevalo ponovno otvaranje pregovora što bi ovaj, već dovoljno komplikovan proces, dodatno zakomplikovalo;

⁴ 23 – Pravosuđe i osnovna prava; 24 – Pravda, sloboda i bezbednost.

Izvor: <https://europeanwesternbalkans.rs>

dijalog već dugo ne postoji, u kojem imamo partijske podanike, a ne narodne poslanike, u kojoj osnovne funkcije postoje samo na papiru, ali ne i u praksi, u kojoj 243 od 250 poslanika čini većinu, drugačiji scenario ne možemo očekivati. Ni sada, ali ni do, barem, aprila 2022. kada se očekuje izbor novog saziva Narodne skupštine.

Dotad, a na osnovu preporukâ Evropske komisije, sadržanih u Izveštaju o Srbiji za 2020. godinu, potrebno je „**ojačati delotvornost, nezavisnost i transparentnost rada Skupštine, uključujući ulogu i prerogative parlamentarne opozicije, kako bi se obezbedilo postojanje sistema međusobne kontrole koji je neizostavan u jednoj demokratskoj skupštini. Nova Skupština i političke snage treba da nastave da se uključuju u međustranački dijalog koji predvodi Evropski parlament, u svrhu poboljšanja skupštinskih standarda i postizanja širokog međupartijskog i društvenog konsenzusa o reformama vezanim za pristupanje EU, što je od vitalnog značaja za napredak zemlje na njenom putu ka EU.**“⁵

Bojana Džulović,
Beogradska otvorena škola

⁵ European Commission. Serbia 2020 Report. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/serbia_report_2020.pdf.

PRIBE: SLIČNI PROBLEMI POSTOJE U SVIM ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA

„Ne možete kriviti Evropsku uniju što je izvukla zaključke iz nekih lekcija koje je naučila. U prošlosti smo imali situaciju da zemlje koje su pristupile EU definitivno nisu bile spremne za to. Iskustvo je pokazalo da nije bilo dovoljno pripreme tih zemalja s mnogim negativnim posledicama članstva. [...] Naravno da se može tvrditi da je EU postala stroža nego što je bila osamdesetih, ali takođe, ona primenjuje iste uslove samo u drugačijoj situaciji.“

Često se može čuti da je Pribe izveštaj o vladavini prava pomogao u rešavanju političke krize u Severnoj Makedoniji. Jedan je objavljen prošle godine i za Bosnu i Hercegovinu. Poslednjih godina često se mogu čuti pozivi za nove Pribe izveštaje u drugim zemljama Zapadnog Balkana, posebno u Srbiji, gde je to često ponavljani zahtev opozicije.

Imali smo priliku da razgovaramo s **Rajnhardom Pribeom**, čovekom pod čijim imenom su ovi izveštaji. Iskusni pravni stručnjak, Rajnhard Pribe bio je predsedavajući ekspertske grupe koja je objavljivala izveštaje o vladavini prava u Severnoj Makedoniji i Bosni i Hercegovini na inicijativu Evropske komisije. U oktobru je Pribe bio jedan od govornika na **Beogradskom bezbednosnom forumu 2020: Nema mira bez poverenja!**

European Western Balkans: Vaše ime sinonim je za izveštaj ekspertske grupe za vladavinu prava u Severnoj Makedoniji, koji se smatra presudnim za rešavanje političke krize u toj zemlji. Da li se slažete sa ovom procenom?

Rajnhard Pribe: Kao što možda znate, ne sviđa mi se naziv Pribe, jer je ovaj izveštaj pripremila grupa eksperata za vladavinu prava. Ja sam predsedavao tom grupom, ali je u njoj bilo mnogo iskusnijih stručnjaka od mene. Ne stidim se svoje odgovornosti, ali pomalo je nepravedno prema ostalim članovima grupe nazvati ga samo Pribeovim izveštajem.

Evropska komisija nas je 2015. godina upitala kao nezavisne stručnjake da istražimo situaciju s vladavinom prava u Severnoj Makedoniji. U to vreme, kao što se sećate, to je bila gotovo državna kriza u Severnoj Makedoniji i to je bio razlog zašto je Evropska komisija, pored godišnjih izveštaja o napretku, tražila da ocenu daju i nezavisni stručnjaci. Napravili smo i drugi izveštaj ubrzo nakon promene vlasti 2017. godine, koji je u osnovi trebalo da proceni šta se promenilo, a šta ne od izveštaja iz 2015. godine.

Ja nisam zadužen za nadlegdanje praćenja ovih izveštaja. Dali smo prilično konkretne preporuke, ali koliko sam čuo i ono što mi kažu moji kontakti jeste da je Vlada Severne Makedonije ovaj izveštaj shvatila veoma ozbiljno i usvojila je dosta strate-

Izvor: <https://europeanwesternbalkans.rs>

gija, programa i akcija za rad na preporukama koje smo sačinili u izveštajima. Neke preporuke su bile relativno jednostavne za sprovođenje, druge su veoma komplikovane, a ono što sam pročitao iz najnovijeg izveštaja Evropske komisije, jeste prilično pozitivna ocena. Još uvek nije sve savršeno, ali je ocena koju je država postigla u ovoj oblasti sasvim pozitivna.

EWB: Bivši poslanik Evropskog parlamenta Ivo Vajgl, deo trojke EP-a, koja je posredovala u međupartijskom dijalogu u Severnoj Makedoniji, rekao nam je da je Pribe izveštaj imao „ključnu ulogu“ za njihov vlastiti rad i da ti „manje diplomatski“ izveštaji mogu postati osnova za društveni dijalog. Kako vidite svoju ulogu u ovom procesu dijaloga? Da li vi verujete da je ovaj izveštaj imao presudnu ulogu?

RP: Nadam se da jeste. Ne tražite od mene da vam kažem koliko je naš izveštaj bio uspešan, o tome će drugi suditi. Naravno, pripremajući oba izveštaja za Severnu Makedoniju, a svesni ste da smo sličan izveštaj uradili prošle godine za BiH, nismo razgovarali samo sa zvaničnicima i sudskim većima, već smo razgovarali i s dosta organizacija civilnog društva. Moram reći da sam bio veoma pozitivno impresioniran koliko su neke od ovih OCD aktivne u ponekad ne baš jednostavnim uslovima, kao i u situacijama kada se osećaju ugroženo. U izveštajima smo primetili novo angažovanje OCD. Ovo je vrlo dobar razvoj događaja, ali u tom pogledu bi trebalo mnogo više uraditi. Drugo pitanje gde smo primetili ogromne probleme je naravno pravilno funkcionisanje medija.

Mislim da se mnoga pitanja kojih smo se dotakli u makedonskom i bosanskom izveštaju, ne javljaju baš identično u drugim državama Zapadnog Balkana, ali jesu slična. Ne mogu da kažem da bi naš izveštaj za Severnu Makedoniju sada mogao da se prekopira i iskoristi za Srbiju i Crnu Goru. Ali postoji značajan deo izveštaja, za koji su mi rekli i gde smo imali utisak da bi problemi mogli biti poprilično slični i drugim zemljama. Stoga,

skromno preporučujem čitanje ovih izveštaja, ne samo u dotičnim zemljama već i u ostalim.

Možda postoje neka područja u kojima su problemi različiti, na primer, u Severnoj Makedoniji morate uzeti u obzir funkciju države za različite etničke grupe stanovništva, što je ponekad dovodilo do složenih pravila proporcionalnosti, koja su u suprotnosti sa efikasnošću institucija. U Bosni i Hercegovini je situacija ipak specifična, jer je ta zemlja slučaj za sebe i ima prilično složen ustavni okvir, koji sam po sebi predstavlja priličnu prepreku da stvari funkcionišu kako treba.

Mislim da se mnoga pitanja kojih smo se dotakli u makedonskom i bosanskom izveštaju, ne javljaju baš identično u drugim državama Zapadnog Balkana, ali jesu slična. Ne mogu da kažem da bi naš izveštaj za Severnu Makedoniju sada mogao da se prekopira i iskoristi za Srbiju i Crnu Goru. Ali postoji značajan deo izveštaja, za koji su mi rekli i gde smo imali utisak da bi problemi mogli biti poprilično slični i drugim zemljama. Stoga, skromno preporučujem čitanje ovih izveštaja, ne samo u dotičnim zemljama već i u ostalim.

EWB: Da li mislite da bi takvi izveštaji mogli biti korisni za sve zemlje na Zapadnom Balkanu i za sam proces proširenja EU?

RP: Nije na meni da o tome odlučujem. Svaki od tri izveštaja kojima sam doprineo pripremljeni su na zahtev Evropske komisije i ne bih preuzimao na sebe inicijativu da radim bilo koji od ovih izveštaja. Naravno, uvek morate biti oprezni da nešto što je pokrenuto u nekoj *ad hoc* situaciji ne postane rutinsko, pa da onda pošto ovde postoji Pribe izveštaj, takođe treba da postoji i tamo.

Imam utisak da se u Severnoj Makedoniji to pokazalo kao koristan poduhvat, u BiH ne znam, još uvek nemam dovoljno informacija. Možda je i dodatna vrednost izveštaja koje smo uradili bila onakva kako ste i sami rekli, što smo diplomatski jezik i politička razmatranja ostavili potpuno po strani, a rekli smo vrlo direktno i nadam se dovoljno uljudno, gde vidimo probleme i to je, čini mi se, funkcionisalo relativno dobro.

EWB: Šta Evropska unija može da učini da poboljša proces pristupnih pregovora kada je reč o vladavini prava? Očigledni su problemi koje postojeći mehanizmi ne mogu efikasno da reše. Šta bi se možda moglo učiniti za poboljšanje samih izveštaja Evropske komisije?

RP: Nisam siguran da li se potpuno slažem sa ovim. Prvo, izveštaji Evropske komisije su se tokom godina malo promenili. Oni su bili na putu da se shvate kao neka vrsta birokratske rutine, ali ako pročitate nedavnu komunikaciju Evropske komisije i paket izveštaja od 6. oktobra, možete videti da je veoma veliki fokus

stavljen na pitanja vladavine prava. To je uvek prva stvar i jasno se kaže da je to u trenutnoj situaciji najvažnija tačka. Pored toga, vidite i vrlo konkretne preporuke koje su date, pa bih pre rekao da se može primetiti evolucija izveštavanja, posebno u oblasti vladavine prava, koje je postalo usredsređenije i konkretnije i stoga bi ono moglo biti veoma korisno za zemlje.

Inače, Evropska komisija je takođe nedavno objavila vrlo detaljan Izveštaj o vladavini prava u Evropskoj uniji i poprilično je važno što zemlje Zapadnog Balkana nisu same u ovom problemu. Ako pročitate interni izveštaj o vladavini prava, primetićete da postoje ogromni problemi s vladavinom prava, ne u svim članicama, već u nekim od njih, i da Evropska komisija nema drugačije standarde kada se bavi pretpristupnim odnosima s državama Zapadnog Balkana i kada se bavi sopstvenim državnima članicama. Stoga, generalno, ne možete staviti veći fokus na vladavinu prava.

Uz to, da stvar bude još komplikovanija, kriza izazvana širenjem COVID-19 predstavlja ogroman izazov za funkcionisanje vladavine prava. Mere koje su preduzete u svim evropskim državama, bile one članice EU ili ne, dalekosežno su ograničile osnovna prava građana. U mojoj zemlji, Nemačkoj, imamo veliku raspravu o tome i mnogi ljudi izlaze na sudove i neretko pobeđuju. Vratiti se u normalu posle krize i ne koristiti restrikcije osnovnih prava, koje su potrebne da bi se ova pandemija prevazišla tako da ne postanu trajne nakon toga, predstavlja dodatni izazov.

Imamo prilično puno stvari na kojima treba da radimo, ali moram reći da je nedavni izveštaj Evropske komisije usredsređen na vladavinu prava do te mere da možete reći da je neki drugi Pribe izveštaj možda nije potreban, jer imamo ove dobre izveštaje.

EWB: Ovi izveštaji jesu usredsređeni na vladavinu prava, ali čini se da su diplomatskiji od izveštaja koje su sačinile ekspertske grupe, a sami ste spomenuli da ste politiku ostavili po strani i sagledavali činjenice. A mogli ste, prema rečima stručnjaka, da odredite najozbiljnija pitanja, zanemarujući strukturu izveštaja Komisije i pregovaračkih poglavlja, u kojima se kritika ponekad može izgubiti. Da li je ovo nešto što je možda dodatna vrednost u ovoj vrsti izveštavanja, gde politiku stavljate po strani i kada ste mogućnosti da istaknete najproblematičnije teme, više nego što to mogu da urade strukturirani izveštaji EK?

RP: Čini se da je to bilo prilično cenjeno. Samo da bih ponovo izbegao nekakav nesporazum, ne mislim da izveštaje Evropske komisije vodi politika. Ali bio sam prilično iznenađen, posebno nakon prvog izveštaja iz Severne Makedonije, koliko ljudi mi se obratilo iz te zemlje i reklo „toliko smo zahvalni što je jednom neko rekao kakva je situacija“. Niko mi nije rekao da ga je uvredio previše oštar ton izveštaja. Ponovo smo se trudili da budemo poštene i objektivni, a nismo zauzimali političke strane, što u to vreme, nije bilo lako u Severnoj Makedoniji. Saslušali smo oba politička tabora.

U pravu ste, možda ovakva vrsta bavljenja problemima nije samo razmatranje različitih pregovaračkih poglavlja i različitih delova pravne tekovine EU, već više pokušaj da se ukaže na suštinske stvari. Mogli ste da vidite da u makedonskom

izveštaju nismo kritikovali nedostatak zakonodavstva, već samo kulturu, primenu i ponašanje. Ovo je pomalo nezgodno, jer su to vrlo nejasne predstave, ali kada smo pripremali izveštaj, bilo je veoma jasno da je pravni okvir dobar, čak i savršen u nekim oblastima, ali nije korišćen kako bi trebalo kako bi vladavina prava zaista funkcionisala.

EWB: Kako vidite moguće efekte nove metodologije proširenja? Verujete li da ona može rešiti nedostatke postojećeg procesa?

RP: U novoj metodologiji vidim neke prilično zanimljive i dobre ideje. Više fokusa, više političke rasprave tamo gde su one potrebne, bolje korišćenje tela formiranih prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, koncentrisanje na vladavinu prava. Mislim da bi ova nova metodologija mogla da bude pogodna da proces učini efikasnijim i možda da prevaziđe neka birokratska opterećenja. Ako sam dobro pročitao sve radove i izjave date u kontekstu ove metodologije, ona bi takođe trebalo da ubrza proces. Sve ovo je dobar korak napred i ostaje da vidimo da li će to dati rezultate. Ne postoji garancija da će to funkcionisati, ali uveren sam da bi to moglo da poboljša proces.

Bio sam prilično iznenađen, posebno nakon prvog izveštaja iz Severne Makedonije, koliko ljudi mi se obratilo iz te zemlje i reklo „toliko smo zahvalni što je jednom neko rekao kakva je situacija“. Niko mi nije rekao da ga je uvredio previše oštar ton izveštaja. Ponovo smo se trudili da budemo poštteni i objektivni, a nismo zauzimali političke strane, što u to vreme, nije bilo lako u Severnoj Makedoniji. Saslušali smo oba politička tabora.

Ali ono što mislim da je veoma važno u ovom kontekstu je da ne vidimo nikakve promene kada su u pitanju uslovi za članstvo. Oni su propisani ugovorima i moraju se poštovati osnovne vrednosti EU, a da bi se procenilo da li država može da pristupi Uniji, mora se proveriti celokupno zakonodavstvo, čuvena pravna tekovina EU, tako da u ovom pogledu nema promene. Došlo bi do ogromnog nesporazuma kada bi ljudi mislili da bi pojednostavljivanje metodologije značilo da su standardi i uslovi za pristupanje Unije promenjeni, što nije slučaj.

EWB: Govoreći o standardima, mnogi tvrde da je državama sada mnogo teže da pristupe EU nego što je to bio slučaj pre deset godina, jer je Unija podigla lestvicu kada je u pitanju sprovođenje reformi. Da li je realno očekivati da bilo koja zemlja Zapadnog Balkana zapravo zatvori poglavlja 23 i 24?

RP: Mislim da bi moj odgovor bio da. Zanimljivo je da sam se čak i kada sam radio u Evropskoj komisiji sa Zapadnim Balkanom, već početkom 2000. suočio sa argumentom „uvek pooštravate uslove, prethodnim kandidatima je bilo mnogo lakše“. U određenoj meri to možda i nije netačno.

Ali, otvoreno ću reći, ne možete kriviti Evropsku uniju što je izvukla zaključke iz nekih lekcija koje je naučila. U prošlosti smo

imali situaciju da zemlje koje su pristupile EU definitivno nisu bile spremne za to. Iskustvo je pokazalo da nije bilo dovoljno pripreme tih zemalja, s mnogim negativnim posledicama članstva. To je pokrenulo stav EU da bude veoma marljiva u skriningu i da pogleda kakav je kapacitet zemalja da primene pravne tekovine Evropske unije. Tako, naravno da se može tvrditi da je EU postala stroža nego što je bila osamdesetih, ali takođe, ona primenjuje iste uslove samo u drugačijoj situaciji.

Daću vam još jedan primer koji je sada već istorijski. EU je od ranih dveiljaditih godina insistirala na saradnji Srbije s Haškim tribunalom i često sam mogao da čujem u razgovorima sa srpskim zvaničnicima da je EU tako stvorila novi uslov za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. A Unija je u to vreme tvrdila da to nije novi uslov već pitanje vladavine prava. Ne bih osporavao da je pristupanje klubu EU potencijalno teže za zemlje koje dođu kasnije, nego za zemlje koje su pristupile 70-ih i 80-ih, da ne govorim od dveiljaditih.

EWB: Ali, da li mislite da je realno da ove zemlje, imajući u vidu sve probleme s kojima se suočavaju – ekonomija, socijalni i politički problemi – mogu zaista ispuniti sve standarde za pet do deset godina, što je očekivani period pristupanja? Mnogo je onih koji tvrde da to čak nije ni moguće.

RP: Po prirodi sam optimista, mislim da je to moguće, i dozvolite mi da naglasim, ja ne vidim nijednu strategiju EU, pa čak ni strategiju određenih država članica, koji pristup otežava tako da on postane nemoguć. To bi bila besmislica i potpuno je u suprotnosti sa svim izjavama datim u prošlosti. Čak je i sada komesar za proširenje, na Beogradskom bezbednosnom forumu, ponovo rekao da je zemljama Zapadnog Balkana mesto samo u Evropskoj uniji.

Biće teško ispuniti uslove, posebno vladavinu prava i neke ekonomske kriterijume, ali definitivno ne vidim da je to nemoguće. Davanje vremenskih okvira je uvek teško, ali mislim da je moguće, a onda opet ne zaboravite da su dve države bivše Jugoslavije pristupile EU, Slovenija i Hrvatska. Ono što je, naravno, veoma važno je da u zemljama imate ogromnu političku odlučnost, to mora postati politički prioritet broj 1 i mora ga podržati velika većina građana kako bi se pristupanje desilo u razumnom roku.

Naprotiv, ako imate pomešane poruke, razmišljate o planu B ili C, upućujući komplimente Kini ili Rusiji, zaboravljajući na sva sredstva koja je država dobila od EU, onda, sa ovom vrstom mešovityh poruka, stvari neće postati nemoguće, ali svakako mnogo teže. I naravno, nijedna zemlja nije primorana na članstvo EU, protiv svoje volje.

EWB: Iz vašeg iskustva, da li verujete da vlade Zapadnog Balkana imaju istinsku političku volju za poboljšanje vladavine prava, što je preduslov za članstvo, ili će samo simulirati reforme dokle god ih EU ne pritisne dovoljno?

RP: Ovo je nezgodno pitanje i nisam sasvim siguran kako na njega da odgovorim, jer kada smo pripremali sva ova tri izveštaja o Severnoj Makedoniji i BiH, pripremu je činio dugačak niz mnogih sastanaka s mnogim zainteresovanim stranama. Naravno, izjava zvaničnika je uvek da postoji želja za napretkom, ali i priznavanje problema u vladavini prava.

S druge strane, ne bi svi ljudi koji su deo sistema, deo obaveštajne službe, sudstva, ministarstva pravde, mogli imati apslutni i neposredni interes za velike promene. Ponekad postoje i ljudi koji se osećaju prijatno u sistemu u kojem su dugo radili, ponekad decenijama. To u određenoj meri podrazumeva promenu stava ili ljudi, promenu generacija. Na kraju ćete imati

Na kraju ćete imati demokratiju koja dobro funkcioniše kada budete imali mlade briljantne pravnike koji kažu „želim da postanem sudija jer je to zaista korisno, a ja ću biti nezavisan i u skladu sa zakonom mogu da donosim odluke koje mislim da su ispravne“.

demokratiju koja dobro funkcioniše kada budete imali mlade briljantne pravnike koji kažu „želim da postanem sudija jer je to zaista korisno, a ja ću biti nezavisan i u skladu sa zakonom mogu da donosim odluke koje mislim da su ispravne“. Ali vladavina prava sigurno nije jedino područje, prepreke se moraju prevazići i s ljudima koji su dugo radili u sistemu i koji će imati više poteškoća da se promene nego ljudi koji u novom sistemu počinju od nule.

EWB: Ali, da li verujete da postoji stvarna politička volja na najvišem nivou da se sve ovo promeni, jer čini se da je to najvažniji faktor u ocenjivanju uspeha reformi?

RP: Opet, ja sam spoljni posmatrač, sigurno da vidim takvu volju u nekim zemljama, u nekim drugim manje. Moram iskreno reći da je situacija u Bosni i Hercegovini veoma složena. Ukratko, oni poseduju sve probleme kao i druge zemlje, a pored toga imaju i kompleksan ustavni poredak. Prema mom zapažanju, postoje razlike u stepenu političke odlučnosti da se članstvo u EU dogodi što je brže moguće. Ali svi uvek kažu da to žele, a ljude morati držati za reč, sve dok ne dokažu suprotno.

EWB: I od stručnjaka i od političara u Srbiji često čujemo da nam je potreban Pribe izveštaj ili izveštaj više stručne grupe o vladavini prava. Da vam Evropska komisija dođe s tim predlogom, da li biste prihvatili?

RP: Sačekajmo prvo da me neko pozove, videćemo koliko ću imati godina, a zatim ćemo odlučiti šta nam je činiti.

**Intervju je preuzet s portala European Western Balkans:
<https://europeanwesternbalkans.rs/>*

Civilno društvo u procesu evropskih integracija

KOREKTIV U KRIZNIM VREMENIMA

Jedan od načina na koji naši partneri skreću pažnju na određene oblasti i probleme jeste objavljivanje alternativnih izveštaja. Zašto se ovi izveštaji zovu alternativnim? Zato što bi u demokratskom društvu takve izveštaje – nezavisne i koji prikazuju realno stanje stvari – trebalo da objavljuju državni organi. S obzirom na to da naše iskustvo pokazuje da ovakvi izveštaji ili ne postoje, ili su pristrasni ili nepotpuni, neki od naših partnera su preuzeli na sebe da obave istraživanja u politikama i oblastima svog delovanja.

Kada se osvrnemo na trenutnu situaciju u društvu, u kontekstu primene politika, reformi, (ne)demokratizacije i (ne)transparentnosti, čini se da civilno društvo, i jedini nezavisni glas koji se iz njega čuje, dobija sve veći značaj. Uzimajući u obzir da Srbija polako, ali sigurno – o čemu svedoče i mnogi međunarodni akteri i dokumenti (na primer, Izveštaj Evropske komisije o napretku ili GRECO izveštaj) – klizi u nedemokratski režim i udaljava se od svoje evropske perspektive, svetle tačke su one organizacije civilnog društva i mediji koji se i dalje neumorno bore za bolje društvo.

Već tradicionalno, pa tako i ove godine, programski partneri šalju svoje doprinose za Izveštaj Evropske komisije za Srbiju za 2020. godinu, stavljajući akcenat na probleme u okviru svojih oblasti delovanja, što je, između ostalog, dovelo do oštrijeg Izveštaja i kritika upućenih vlastima u Srbiji.

A na tragu skorašnjih događaja i konstituisanja nove Vlade Srbije, civilno društvo u Srbiji je pretrpelo još jedan udarac – ukidanje Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom, tela koje je imalo koordinirajuću ulogu u obezbeđivanju saradnje civilnog i javnog sektora. Deo nadležnosti Kancelarije prenesen je na novo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, tako da nam ostaje da čekamo i vidimo koliko će volje ono imati za saradnju sa civilnim društvom.

Zbog toga se mi, Beogradska otvorena škola, uz podršku Kraljevine Švedske, već četvrtu godinu zaredom trudimo da omogućimo rad i osnažimo barem deo civilnog društva i nezavisnih medija. Sve se ovo događa pod okriljem programa „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji” (CS4EU), kroz koji smo tokom prethodne godine ostvarili partnerstvo sa 11 organizacija civilnog društva i medija, koje zajednički rade na osmišljavanju inicijativa, ukazuju na probleme

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Izvor: BOŠ arhiva

u društvu, informišu, pokreću promene i svojim aktivnostima unapređuju ne samo svoje oblasti već i društvo u celini. Takođe, u ovom procesu dobili smo i nove saradnike i partnere iz biznis sektora, koji su prepoznali važnost zajedničkog delovanja i podsticanja promena u različitim sferama.

Iako su nam se tokom ove nepredvidive i izazovne godine promenili početni planovi, uspeali smo da se prilagodimo i da, u nekom drugačijem formatu, nastavimo da radimo na ostvarenju ciljeva.

Već tradicionalno, programski partneri šalju svoje doprinose za Izveštaj Evropske komisije za Srbiju i za 2020. godinu, stavljajući akcenat na probleme u okviru svojih oblasti delovanja, što je, između ostalog, dovelo do oštrijeg Izveštaja i kritika upućenih vlastima u Srbiji, a naročito kada je u pitanju izostanak napretka u reformi javne uprave, pravosuđa, slobodi izražavanja, nezavisnosti medija i osnovnim pravima, ali i činjenice da u 2020. nije otvoreno nijedno poglavlje.

Stanje stvari na terenu

Šta su naši partneri postigli ove godine?

Pre svega i vrlo važno, prilagodili su se novonastaloj situaciji i, tamo gde je bilo logično, prebacili fokus svog rada prateći razvoj događaja izazvanih pandemijom virusa korona.

Inicijativa za prava osoba s mentalnim invaliditetom (MDRI-S) je od početka pandemije ukazivala na veoma loš položaj i ugrožavanje osnovnih ljudskih prava osoba s mentalnim invaliditetom, naročito onih koji žive u institucijama. Osim kampanja javnog reagovanja, analiza stanja i politika i aktivnog učešća u javnim raspravama, tokom vanrednog stanja pisali su i otvorena pisma javnim zvaničnicima i izborili se za izuzeće osoba s mentalnim invaliditetom od obaveze poštovanja, tokom marta i aprila, policijskog časa u Srbiji.

Jedan od načina na koji naši partneri skreću pažnju na određene oblasti i probleme je kroz objavljivanje alternativnih izveštaja. Zašto se ovi izveštaji zovu alternativnim? Zato što bi u demokratskom društvu takve izveštaje – nezavisne i koji prikazuju realno stanje stvari – trebalo da objavljuju državni organi. S obzirom na to da naše iskustvo pokazuje da ovakvi izveštaji ili ne postoje, ili su pristrasni ili nepotpuni, neki od naših partnera

su preuzeli na sebe da obave istraživanja u politikama i oblastima svog delovanja:

- Pa tako, već četvrtu godinu zaredom, veliku medijsku i pažnju javnosti privlači Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Srbiji 2020, koji objavljuje Krovna organizacija mladih Srbije (KOMS). Ovaj izveštaj profilisao se kao jedno od najviše citiranih istraživanja koje ukazuje na razmišljanja i stavove mladih. Ove godine, osim osnovnih i stalnih pitanja koja se odnose na: politiku, bezbednost, zapošljivost, mladi su odgovarali i na pitanja koja se tiču pandemije, vanrednog stanja, mentalnog zdravlja, obrazovanja i mnoga druga. A osim toga, KOMS se bavio i kontrolom konkursa za projekte Ministarstva omladine i sporta, ali i davao preporuke za unapređenje zapošljivosti mladih u Srbiji.
- Osim KOMS-a, alternativni izveštaj Prava deteta u procesu pridruživanja Srbije EU, peti put objavljuje Užički centar za prava deteta (UCPD) i on predstavlja analizu Izveštaja o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23. U ovom izveštaju UCPD ukazuje na ugrožavanja prava deteta, naročito kada je reč o pristupu kvalitetnom obrazovanju i uopšte (ne)moogućnostima (najčešće tehničkim) praćenja onlajn-nastave tokom pandemije. Pored ovog istraživanja, UCPD se tokom ove godine povezoao s lokalnim zainteresovanim organizacijama iz drugih gradova, a sve radi promovisanja prava deteta i zajedničkog rada u ovoj oblasti.

Inicijativa za prava osoba s mentalnim invaliditetom (MDRI-S) je od početka pandemije ukazivala na veoma loš položaj i ugrožavanje osnovnih ljudskih prava osoba s mentalnim invaliditetom, naročito onih koji žive u institucijama [...] tokom vanrednog stanja pisali su i otvorena pisma javnim zvaničnicima i izborili se za izuzeće osoba s mentalnim invaliditetom od obaveze poštovanja, tokom marta i aprila, policijskog časa u Srbiji.

- Kada smo već kod Poglavlja 23, osvrnućemo se i na tehnički izveštaj Udruženja tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije – Gde je pravosuđe u Srbiji u ispunjenju prelaznih merila iz Poglavlja 23, u čijem su fokusu pitanja u kojoj meri je došlo do harmonizacije sa evropskim standardima, da li je tužilaštvo autonomno i nezavisno i kakvo je sudstvo u Srbiji.
- Takođe, Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) je izradilo izveštaj Sloboda izražavanja u vreme vanrednog stanja (Refleksija na aktivnosti iz Akcionog plana za pregovaračko Poglavlje 23), koji se odnosi na niz donesenih propisa tokom vanrednog stanja, a čime je ostvaren direktan uticaj na rad novinara, poput ograničavanja kretanja,

Izvor: <https://transformator.bos.rs>

zabranu prisustva događajima važnim za pravovremeno i istinito obaveštavanje građana. Još jedna važna tema kojom se NUNS bavio bila je bezbednost novinarki i pružanje pravne pomoći ugroženim novinarkama.

- Medijski partner *European Western Balkans* (EWB) objavio je u javnosti veoma vidljiv i citiran izveštaj *Stanje demokratije u Srbiji 2020*, a deo izveštaja koji je privukao najviše pažnje odnosio se na nepravilnosti uočene tokom parlamentarnih i lokalnih izbora održanih u Srbiji 21. juna. Osim toga, EWB je tokom godine vredno radio na izveštavanju o procesu evropskih integracija, ne samo kroz vesti već i kroz druge medijske forme – analize, intervjuje, video-materijale i drugo.
- Tema kojom se tokom ove godine bavio Odbor za ljudska prava Valjevo tiče se promocije, uvođenja i češćeg izricanja alternativnih sankcija u domaćem zakonodavstvu. Na tragu toga, radili su na uporednoj analizi zakonodavne prakse u državama EU i Srbiji i došli do rezultata da je stepen izricanja alternativnih sankcija u Srbiji na daleko nižem nivou nego u EU. Takođe, preveli su i neke od *preporuka Saveta Evrope o sankcijama i merama u zajednici*.
- ENECA iz Niša se primarno bavila promocijom, podrškom i razvojem mikro, malih i srednjih preduzeća iz čega su proizašle preporuke i javna politika radi unapređenja ovog sektora, a koja je razmatrana od strane Grada Niša.

Naši medijski partneri su kontinuirano radili na informisanju

Početak 2020. održan je događaj Integracije – inovacije na kom su okupljeni predstavnici sva tri sektora – biznis, civilnog i javnog. Teme koje su se iskristalisale kao one za koje postoji najveće interesovanje i na čijem razvoju smo radili prethodne godine su: energetska efikasnost, reciklaža, socijalno preduzetništvo i zapošljivost.

javnosti o aktuelnim temama. Centar za istraživačko novinarstvo (CINS) i Mreža za istraživanje kriminala i korupcije (KRIK) objavili su veliki broj istraživačkih priča. CINS je, između ostalog, istraživao javne nabavke medicinske i prateće opreme koja je služila za borbu protiv pandemije, dok je KRIK istraživao najzanimljivije slučajeve kriminala i korupcije, odgovor tužilaštva, ali i potencijalne sprege kriminala i vlasti. Ove istraživačke priče dosegle su milionski auditorijum i izazvali brojne reakcije.

TV Forum, medijski partner koji deluje u Prijepolju, na lokalnu, četvrtu godinu odoleva pritiscima i nastavlja da nepristrasno izveštava o temama važnim za javnost. Na njihovim portalima nalaze se priče koje govore o evropskim integracijama Srbije, uglavnom fokusirane na posebne oblasti poput ribolova, pčelarstva i poljoprivrede. Ni u njihovim objavama nije izostalo informisanje o realnom stanju tokom pandemije i izazovima s kojima se lokalne samouprave suočavaju.

Verni idejama boljeg društva

Da se vratimo priči s početka, novi deo projekta podrazumeva saradnju s biznis sektorom i izgradnju strateškog partnerstva u kontekstu evropskih integracija. Cilj je da se biznis i civilni sektor povežu oko zajedničkih interesovanja i zajedničkim snagama stavljaju različite teme na dnevni red, te pokreću promene.

Početak 2020. održan je događaj **Integracije – inovacije** na kom su okupljeni predstavnici sva tri sektora – biznis, civilnog i javnog. Teme koje su se iskristalisale kao one za koje postoji najveće interesovanje i na čijem razvoju smo radili prethodne godine su: energetska efikasnost, reciklaža, socijalno preduzetništvo i zapošljivost.

I dok su ostale još uvek u fazi razvoja, sastanaka i povezivanja, jednu inicijativu smo uspostavili i realizovali.

Tokom ove godine, osigurali smo strateško partnerstvo sa OTP bankom u oblasti socijalnog preduzetništva. To podrazumeva da su članovi i članice tima BOŠ i ENECA učestvovali u praćenju i selekciji konkursa OTP banke – *Generator the Game Changer*. Ovaj konkurs raspisan je u dve oblasti – za najbolju novu ideju koja će pomoći mikro, malim i srednjim preduzećima da prebrode krizu izazvanu pandemijom Covid-19 i za razvoj već postojeće ideje sa istim ciljem. BOŠ i ENECA će u narednom periodu pružati mentorske i konsultantske usluge svim finalistima koji su osmislili novu ideju i to u oblastima marketinga i prodaje, finansija i izvorima finansiranja i strateškog planiranja.

Program Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije EU će nastaviti s radom i tokom 2021, i mi ćemo, nadamo se u manje izazovnom okruženju, moći da nastavimo tamo gde smo stali i da ostanemo verni idejama koje menjaju društvo.

Tamara Arsić,
Beogradska otvorena škola

Rodna ravnopravnost i politika

ČEKAJUĆI SUŠTINSKE PROMENE

Vladajuće političke strukture u Srbiji moraju da shvate da pojedinačna rešenja, bila ona zakonodavnog karaktera kao što je to slučaj s kvotama na izbornim listama, ili rezultat odluke predsednika Srpske napredne stranke da u novoj Vladi bude 50% žena, ne mogu imati zadovoljavajući efekat ukoliko ne postoji sinergija više kompatibilnih procesa koji vode ka razbijanju okoštalih rodni hijerarhija u političkoj sferi.

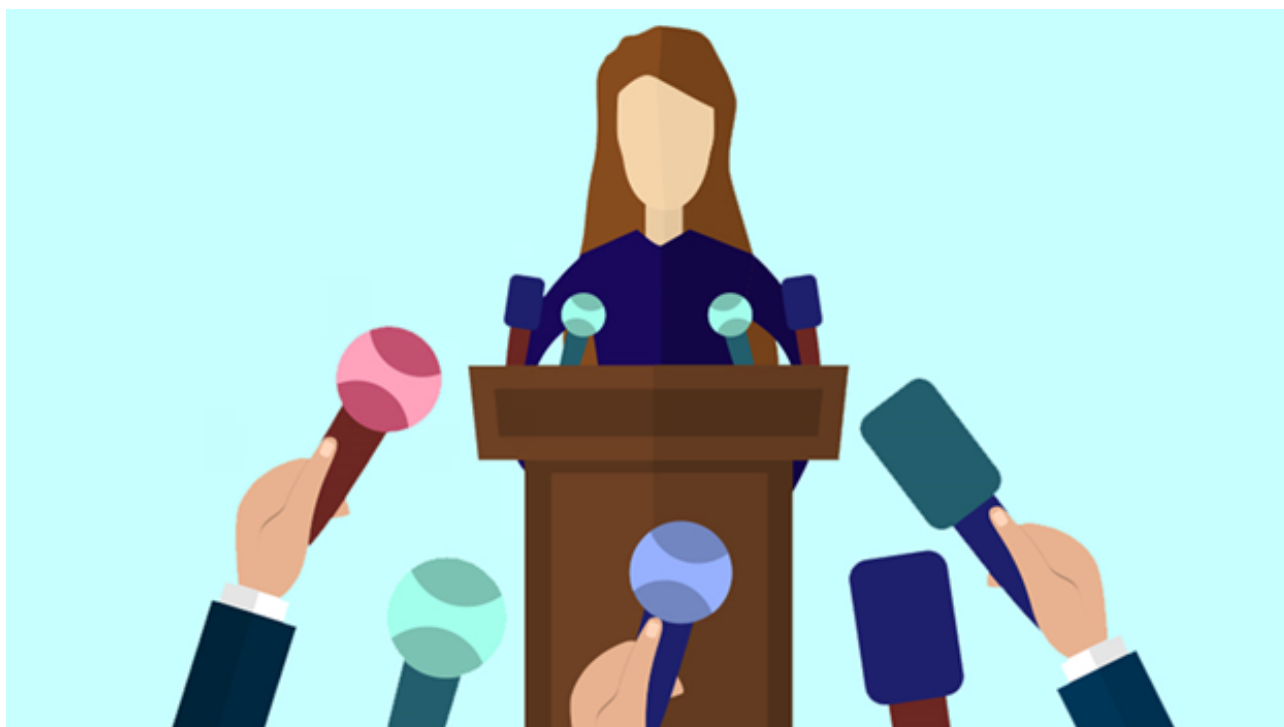
Sastav nove Vlada Srbije je na prvi pogled izuzetno rodno senzitivna – na njenom čelu je žena, a 10 od 23 ministarstava vode ministarke. Ne moramo da idemo daleko u prošlost, već samo da pogledamo sastav prethodne Vlade (u kojoj su žene vodile četiri ministarstva), pa da zaključimo da ovo jeste mali pomak u ostvarivanju ravnopravnog učesća žena i muškaraca u procesima odlučivanja.

Dočekali smo 2020. godinu bez jedinstvene i javno dostupne baze o broju femicida. Kako možemo očekivati odlučne preventivne mere i mere sankcionisanja, ako ne znamo tačan broj žrtava, već o njemu zaključujemo na osnovu medijskih natpisa?

Međutim, da li na osnovu tog podatka možemo zaključiti da će raspodela ministarstava voditi preispitivanju rodne hijerarhije u političkoj sferi i preraspodeli moći? Da će novoformirana Vlada i novi saziv Narodne skupštine uvažavati rodnu perspektivu u procesima kreiranja javnih politika? Da ćemo konačno doći do tačke u kojoj će sve ministarke i poslanice oštro osuditi mizoginiju i seksizam u javnom i političkom diskursu?

Čuje li se ženski glas?

Poslednji izbori doneli su nam više žena na ministarskim pozicijama i 39,6% poslanica u Narodnoj skupštini, ali ako malo više zagrebemo ispod površine, videćemo da princip rodne senzitivnosti nije bio odlučujući prilikom kreiranja poslaničkih grupa, odbora i delegacija u vrhovnom zakonodavnom telu. Žena predsedava jednom od osam poslaničkih grupa, na čelu je pet od 20 odbora i četiri od 11 delegacija. Predsednik Narodne skupštine je muškarac, a od šest potpredsednika, dve su žene. Nažalost, podaci o rodnom sastavu zakonodavnog tela pokazuju da se zapravo nije odmaklo u uspostavljanju sistema koji afirmiše i podstiče postavljanje žena na rukovodeće pozicije. Bolja situacija nije ni unutar samih parlamentarnih političkih stranaka, u kojima ne postoji nijedna žena predsednica. Ta pozicija je i dalje rezervisana samo za muškarce.

Izvor: <https://www.lboro.ac.uk>

Skoro 40% žena u Skupštini je obezbeđeno zahvaljujući izmenama Zakona o izboru narodnih poslanika u februaru ove godine kada je kvota zastupljenosti žena na izbornim listama uvećana sa 30% na 40% (član 40a). Ovaj predlog je uputila sadašnja ministarka za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, Gordana Čomić, koja je prilikom usvajanja ovih izmena odstupila od opozicionog bojkota rada Skupštine i pojavila se na glasanju. Očigledno je da je ovaj amandman Gordane Čomić naišao na odobravanje vlasti, što jeste dobar signal da se neke stvari pomeraju u pravom smeru.

Problemi na polju rodne ravnopravnosti su brojni i njihovo rešavanje iziskuje krupne i sveobuhvatne systemske promene. Sitni pomaci poput broja žena na izbornim listama ili broja žena na ministarskim pozicijama su važni, ali oni suštinski ostaju beznačajni ukoliko žene na rukovodećim državnim pozicijama ne iskoriste svoju novostečenu moć kako bi podstakle ulazak još većeg broja žena u politički i javni život i ukoliko ne počnu zajednički da rade na rušenju strukturalnih barijera koje doprinose rodnoj segregaciji.

Međutim, vladajuće političke strukture u Srbiji moraju da shvate da pojedinačna rešenja, bila ona zakonodavnog karaktera kao što je to slučaj s kvotama na izbornim listama, ili rezultat odluke predsednika Srpske napredne stranke da u novoj Vladi bude 50% žena, ne mogu imati zadovoljavajući efekat ukoliko ne postoji sinergija više kompatibilnih procesa koji vode ka razbijanju okoštalih rodni hijerarhija u političkoj sferi. Štaviše, nivo učešća žena u javnom i političkom životu ne može se meriti isključivo na osnovu brojnosti žena u različitim strukturama i institucijama, već i na osnovu moći koju poseduju u procesima odlučivanja i kreiranja javnih politika koje sadrže inkorporiranu rodnu dimenziju.

I tu dolazimo do narednog ključnog pitanja – da li možemo očekivati da ministarke i poslanice u Skupštini udruže snage u unapređenju rodne ravnopravnosti u Srbiji? Da li svoju poziciju mogu i žele da iskoriste ne samo za stvaranje rodno senzitivnog političkog ambijenta koji bi bio podsticajan za veće i lakše uključivanje žena u politici, već i za redefinisane postojećih patrijarhalnih struktura koje onemogućavaju integrisanje rodne perspektive u sve aspekte društvenog, ekonomskog i političkog života?

Mali koraci i krupni zadaci

Pred Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog na čelu sa Gordanom Čomić, kao i Koordinacionim telom za rodnu ravnopravnost koje predvodi Zorana

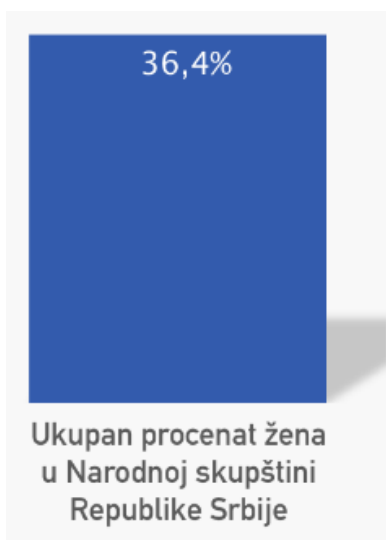
Mihajlović, jesu krupni zadaci ukoliko žele da pokažu posvećenost jačanju rodne ravnopravnosti.

Na novi Zakon o rodnoj ravnopravnosti čeka se već nekoliko godina. Koordinaciono telo je bilo zaduženo za pripremu nacрта, koji je menjan usled primedbi civilnog sektora, a kada je došao red da se novi nacrt nađe opet na dnevnom redu u Narodnoj skupštini, blokiralo ga je Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. Tokom 2017. i 2018. godine stizale su najave od Ministarstva da će novi nacrt biti stavljen na uvid javnosti, čak se prošle godine tim povodom oglašila i tadašnja predsednica Narodne skupštine Maja Gojković, ali novi nacrt zakona još uvek nije ugledao svetlost dana.

Oznaka hitnosti ne stoji samo pored ovog propisa već i nekoliko strateških dokumenata. Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost ističe ove godine, a izrada nove nije u najavi. Štaviše, još uvek važeća strategija nije imala prateći akcioni plan za 2019. i 2020. godinu, koji je ostao u formi nacрта. Još veći problem je nepostojanje Nacionalne strategije za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u porodičnim i partnerskim odnosima koja se čeka od 2016. godine (prethodna strategija je bila izrađena za period 2011–2015). Civilni sektor uveliko traži i izmenu Zakona o zabrani diskriminacije i Zakona o sprečavanju nasilja u porodici.

Izveštaji Poverenika za zaštitu ravnopravnosti ukazuju na velike probleme s kojima se žene suočavaju u svakodnevnom životu. Prema poslednjem izveštaju za 2019. godinu, pritužbe zbog

Izveštaji Poverenika za zaštitu ravnopravnosti ukazuju na velike probleme s kojima se žene suočavaju u svakodnevnom životu. Prema poslednjem izveštaju za 2019. godinu, pritužbe zbog diskriminacije na osnovu pola su druge po brojnosti, odmah posle pritužbi zbog diskriminacije na osnovu invaliditeta, i čine 13,2% ukupnog broja pritužbi.

Izvor: <https://mojposlanik.rs>

diskriminacije na osnovu pola su druge po brojnosti, odmah posle pritužbi zbog diskriminacije na osnovu invaliditeta, i čine 13,2% ukupnog broja pritužbi. Sadržaj pritužbi pokazuje loš položaj žena na tržištu rada i učestalost kršenja njihovih prava u slučaju trudnoće i porodičnog odsustva, kao i probleme diskriminatornih konkursa za posao i neprimerenih javnih izjava o ženama.

O problemu rodno zasnovanog nasilja i femicida se sve više govori u javnom prostoru, a predstavnici vlasti se oglašavaju tim povodom, oštro osuđuju počinioc zločina i najavljuju da će država zaštititi žrtve nasilja, a počinioc kazniti. Ali i pored tih izjava, dočekali smo 2020. godinu bez jedinstvene i javno dostupne baze o broju femicida. Kako možemo očekivati odlučne preventivne

mere i mere sankcionisanja, ako ne znamo tačan broj žrtava, već o njemu zaključujemo na osnovu medijskih natpisa?

Na sve ove probleme ukazuje i Evropska komisija u svom poslednjem Izveštaju, objavljenom oktobra 2020. godine. Problemi su opšte poznati, o njima se razgovara godinama unazad, ali suštinske promene izostaju. Da su postojeći pomaci nedovoljni, vidi se i u drugom izveštaju Indeksa rodne ravnopravnosti¹ za 2016. godinu koji pokazuje da se Srbija sa indeksom od 55,8 poena našla na 22. mestu između Portugalije i Kipra kada se poredi sa zemljama Evropske unije. Činjenica da je Srbija napredovala za 3,4 poena u odnosu na 2014. godinu jeste ohrabrujuća, ali podaci koji pokazuju na rodnu nejednakost u domenu moći, novca i vremena opominju.

Problemi na polju rodne ravnopravnosti su brojni i njihovo rešavanje iziskuje krupne i sveobuhvatne sistemske promene. Sitni pomaci, poput broja žena na izbornim listama ili broja žena na ministarskim pozicijama, jesu važni, ali oni suštinski ostaju beznačajni ukoliko žene na rukovodećim državnim pozicijama ne iskoriste svoju novostečenu moć kako bi podstakle ulazak još većeg broja žena u politički i javni život i ukoliko ne počnu zajednički da rade na rušenju strukturalnih barijera koje doprinose rodnoj segregaciji.

Štaviše, jedino njihovim zajedničkim delovanjem mogu se uspostaviti institucije i kreirati javne politike koje uvažavaju rodnu perspektivu, a stereotipi i predrasude o rodnim ulogama dekonstruisati. Nema rodne ravnopravnosti bez jačanja rodnog identiteta. Pitanje je: da li su žene u politici spremne da se bore za svoja prava i prava svojih sugrađanki?

*Marija Todorović,
Beogradska otvorena škola*

Izvor: <https://eige.europa.eu>

¹ Indeks rodne ravnopravnosti meri nivo rodne ravnopravnosti i rodnog jaza u zemljama članicama Evropske unije, kao i u dve zemlje koje su u procesu pristupanja – Srbiji i Crnoj Gori u šest domena: rad, novac, znanje, vreme, moć i zdravlje. Više informacija na: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020>

Clj održivog razvoja 1 – Svet bez siromaštva

TRI PRASETA U SAVREMENOM SVETU

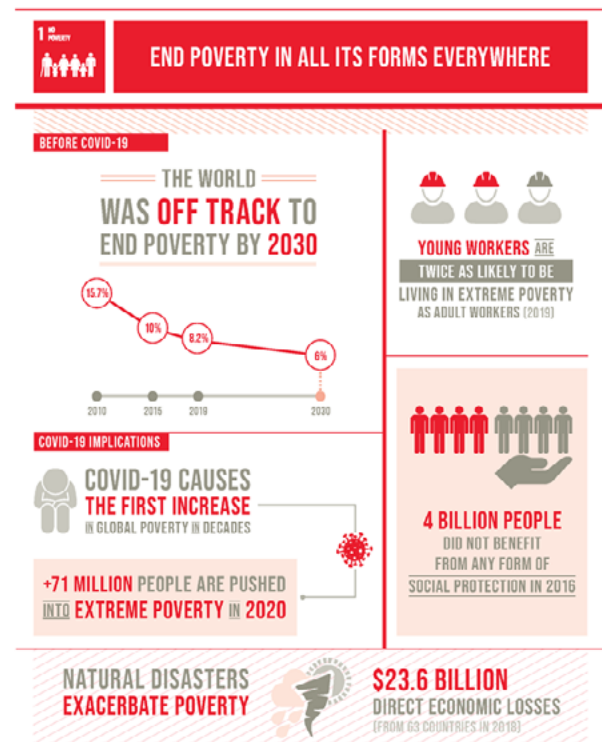
Okončanje siromaštva svuda i u svim oblicima – dugogodišnji san svih progresivnih ljudi, utkan je u različite strategije, planove i programe UN od samog nastanka ove međunarodne organizacije. Svet bez siromaštva prvi je među jednakim ciljevima održivog razvoja. Napredak u ostvarivanju ovog cilja prati se preko sedam potciljeva i četrnaest indikatora. Nažalost, za Srbiju postoje samo delimični podaci i prati se tek nekoliko indikatora.

Bajka o tri praseta jedna je od najpoznatijih priča uz koju su generacije odrastale. Ipak, ona polazi od premise da svi počinju sa istih startnih pozicija i da je jedino važno koliko ste marljivi da biste napravili sigurno utočište od zveri iz šume. Probajmo sad da ispričamo i jednu alternativnu verziju ove priče, koja bi mnogo bolje odslikavala savremeno društvo.

Živela su tri praseta. Jedno prase živelo je negde na bogatom severu i bilo je dovoljno bogato da može da nabavi cigle, beton i svu prateću opremu kako bi izgradilo kuću koja će ga zaštititi od spoljašnjih pretnji. Drugo prase živelo je negde na globalnoj periferiji, a usled nemogućnosti nabavke svih potrebnih materijala, moralo je da koristi jeftinije materijale pa je zato i sagradilo slabiju kuću. Treće prase rođeno u siromaštvu globalnog juga, nije ni moglo da napravi čvrstu kuću, jer je moralo po celi dan da pravi cigle koje će biti isporučene onom prvom, najbogatijem prasetu.

Kada se pojavio vuk i počeo da duva poput tajfuna ili uragana, koji se usled promene klime sve češće dešavaju, prvo prase je pretrpelo samo materijalnu štetu i moralo je da zameni nekoliko crepova. Drugo prase je moralo gotovo celu kuću da obnovi, dok je treće prase ostalo bez ičega, a još su polja s kojih se hranilo ostala potopljena. Iako su prasić hteli da se međusobno pomažu, država u kojoj živi prvo prase zabranila je ulazak drugom i trećem prasetu, jer je jedno imalo šarene papke, a drugo je bilo suviše dlakavo.

Sve ovo bi trebalo da dovede do toga da se do 2030. izgradi otpornost siromašnih i marginalizovanih i smanji njihova izloženost i ranjivost zbog ekstremnih klimatskih događaja, kao i drugih ekonomskih, društvenih i ekoloških šokova i katastrofa. Ipak, ostaje pitanje kako smanjiti siromaštvo ako znamo da bogati postaju još bogatiji, a siromašni još siromašniji, gde 1% najbogatijih kontroliše 44,8% svetskog bogatstva, dok puno ljudi i danas živi u bedi i umire od gladi.

Izvor: <https://sdgs.un.org>

Da prethodna priča nije plod čiste fikcije pokazuju podaci o broju stradalih u prirodnim nepogodama. U izveštaju „Siromaštvo i smrt: katastrofe i smrtnost 1996–2015“, koji je izdao Centar za istraživanje epidemiologije katastrofa uz podršku Kancelarije UN za smanjenje rizika od katastrofa, navodi se da je smrtnost usled prirodnih nepogoda mnogo veća u siromašnim nego u bogatim zemljama. Čak 46,6% od ukupnog broja ili 627.232 smrti u periodu 1996–2015. desio se u zemljama s niskim prihodima, dok 9,3% ili 124.706 smrti zabeleženo je u zemljama s visokim prihodima, dok ostatak odlazi na zemlje sa srednje niskim i srednje visokim prihodima.

Isti izveštaj pokazuje da je prosečna smrtnost po prirodnoj nepogodi na 100.000 stanovnika, u siromašnim zemljama oko 60, dok je u bogatim zemljama taj broj mnogosturko niži i iznosi svega oko 10. Ove brojke nedvosmisleno pokazuju usku povezanost stope siromaštva s brojem smrtnih ishoda usled prirodnih nepogoda. A broj nepogoda stalno raste pa je u periodu 1976–1996. zabeleženo 3.017, dok se broj više nego duplirao u narednih dvadeset godina i iznosio je 6.392. Usled ubrzane promene klime očekuje se da će broj prirodnih nepogoda rasti i dalje, što pokazuje i 2020. godina koja je jedna od najaktivnijih kada su u pitanju udari uragana na Atlantiku.

Ranjivi i najranjiviji

Okončanje siromaštva svuda i u svim oblicima – dugogodišnji san svih progresivnih ljudi, utkan je u različite strategije, planove i programe UN od samog nastanka ove međunarodne organizacije. Svet bez siromaštva prvi je među jednakim ciljevima održivog razvoja. Napredak u ostvarivanju ovog cilja prati se preko sedam podciljeva i četrnaest indikatora. Nažalost, za Srbiju postoje samo delimični podaci i prati se tek nekoliko indikatora.

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, u Srbiji je stopa rizika od siromaštva bila 2018. godine na sličnom nivou kao i 2013. godine i prema njoj je oko 24,5% ukupne populacije bilo u riziku od siromaštva. Dok je u istom periodu broj korisnika socijalne zaštite porastao sa 8,9% ukupne populacije na 10%. Porast broja korisnika nije ispraćen procentualno i porastom budžeta za socijalnu zaštitu, pa je procenat koji se izdvaja za socijalnu zaštitu opao od 2015. godine kada je iznosio 36,5% na 34,1%.

Za granicu siromaštva međunarodno je uzeta zarada od 1,25 američkih dolara na dnevnom nivou. Prema ovoj definiciji siromaštva čini se da se broj najsiromašnijih polako smanjuje. U izveštaju Generalnog sekretara UN navodi se da je od 2010. godine procenat siromašnih opao sa 15,7%, na 10% u 2015. godini, tempo smanjenja ekstremnog siromaštva se dodatno usporio, s trenutnom stopom od 8,2% u 2019. No, pandemija COVID-19 preokreće trend smanjenja siromaštva. Prema najnovijim procenama, predviđa se da će globalna stopa ekstremnog siromaštva u svetu biti 8,4% do 8,8% u 2020. godini, što je blizu nivoa u 2017. godini. Shodno tome, procenjeno je da će 40 do 60 miliona ljudi biti gurnuto nazad u ekstremno siromaštvo.

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, u Srbiji je stopa rizika od siromaštva bila 2018. godine na sličnom nivou kao i 2013. godine i prema njoj je oko 24,5% ukupne populacije bilo u riziku od siromaštva. Dok je u istom periodu broj korisnika socijalne zaštite porastao sa 8,9% ukupne populacije na 10%. Porast broja korisnika nije ispraćen procentualno i porastom budžeta za socijalnu zaštitu, pa je procenat koji se izdvaja za socijalnu zaštitu opao od 2015. godine kada je iznosio 36,5% na 34,1%.

Skoro svuda na svetu na udaru siromaštva su posebno marginalizovane i ranjive grupe: mladi, žene, manjine, stari itd. Takođe, ranjive grupe mnogo su češće i na udaru prirodnih nepogoda jer žive u težim ekonomskim uslovima, često bez vlasništva nad zemljištem ili sredstvima za proizvodnju. U Srbiji žene čine 59% članova poljoprivrednih gazdinstava, ali su pravno registrovane kao upravljači gazdinstava tek u 15,3% slučajeva, što ih čini ekonomski ranjivijim i izloženijim siromaštvu.

Kada se priča o siromaštvu, treba uzeti u obzir da je granica od 1,25 dolara dnevno često dosta proizvoljna i da u mnogim državama ta suma nije dovoljna da vas održi iznad granica bede. Takođe, siromaštvo u svojoj pojavi ne postoji kao apsolutno merljiva kategorija. Zato je potrebo razdvajanje termina beda (apsolutno siromaštvo) i rela-

tivno siromaštvo. Beda ili apsolutno siromaštvo se često definiše kao stanje u kojem ljudima nedostaju sredstva za zadovoljenje osnovnih životnih potreba.

Relativno siromaštvo nije tako lako izmeriti jer ne postoji kao apsolutna kategorija već postoji tek kroz poređenje s drugima. Ono često predstavlja nemogućnost nekih pojedinaca ili grupa da obavljaju društvene uloge, učestvuju u odnosima i da slede običaje i stil života neke zajednice ili društva. Ako pratimo Gini koeficijent koji meri nejednakost u nekom društvu, možemo videti da od 80-ih godina XX veka dolazi do porasta nejednakosti gotovo svuda, tako da su danas društvene razlike mnogo veće nego za vreme tzv. država blagostanja.

Rastući jaz

U prvom cilju održivog razvoja navodi se da je potrebno: osigurati značajnu mobilizaciju resursa iz različitih izvora, između ostalog, i kroz povećanu razvojnu saradnju, kako bi se obezbedila adekvatna i predvidljiva sredstva za zemlje u razvoju, posebno najmanje razvijene zemlje, da primenjuju programe i politike za okončanje svih oblika siromaštva, kao i da se do 2030. obezbediti da svi muškarci i žene, a posebno siromašni i pripadnici ranjivih grupa, imaju jednaka prava na ekonomske resurse, kao i pristup osnovnim uslugama, vlasništvu i upravljanju zemljištem, odnosno drugim oblicima svojine, nasleđstvu, prirodnim bogatstvima, odgovarajućim novim tehnologijama i finansijskim uslugama, uključujući mikrofinansiranje.

Prema najnovijim procenama, predviđa se da će globalna stopa ekstremnog siromaštva u svetu biti 8,4% do 8,8% u 2020. godini, što je blizu nivoa u 2017. godini. Shodno tome, procenjeno je da će 40 do 60 miliona ljudi biti gurnuto nazad u ekstremno siromaštvo.

Sve ovo bi trebalo da dovede do toga da se do 2030. izgradi otpornost siromašnih i marginalizovanih i smanji njihova izloženost i ranjivost zbog ekstremnih klimatskih događaja, kao i drugih ekonomskih, društvenih i ekoloških šokova i katastrofa. Ipak, ostaje pitanje kako smanjiti siromaštvo ako znamo da bogati postaju još bogatiji, a siromašni još siromašniji, pošto 1% najbogatijih kontroliše 44,8% svetskog bogatstva, dok puno ljudi i danas živi u bedi i umire od gladi.

Vratimo se bajci o tri praseta s početka teksta: u originalnoj bajci prase u kući od cigala na kraju primi svoju braću da se zajedno sklone od vuka. U našoj alternativnoj verziji vidimo da ima dovoljno resursa da nijedno prase ne živi u bedi i da svi imaju dobre kuće, ali za to je potrebna solidarnost kao u originalnoj bajci i potrebna je mnogo pravičnija raspodela resursa, koja nije bazirana na eksploataciji i kolonijalizmu.

Predrag Momčilović

Izvor: <https://www.sabrangindia.in>

Izveštaj Evropske komisije o Srbiji

OD KRITIKA DO PREPORUKA

Pozitivno su ocenjene reforme u sledećim oblastima: dijalog s Prištinom, ekonomska pitanja, pitanje migracija i azila i upravljanje granicama. Međutim, ukazuje se na mnogo veći broj oblasti u kojima je neophodno izvršiti reforme i u vezi s kojima se izražava posebna zabrinutost kao što su oblasti: vladavine prava, nezavisnost sudstva, nezavisnost medija i sloboda izražavanja.

Usled pandemije izazvane virusom korona, godišnji Izveštaj Evropske komisije o Srbiji za 2020. godinu, umesto na proleće, objavljen je 6. oktobra 2020. i pokriva period od marta 2019. do septembra 2020. godine. To je naizgled ostavilo dodatno vreme za sprovođenje reformi, a ispostaviće se da je neiskorišćeno.

Ovogodišnji Izveštaj je po mnogo čemu specifičan. To je prvi izveštaj objavljen od usvajanja nove metodologije EU, kojom je inače predviđeno da svi naredni izveštaji detaljnije govore o izazovima s kojima se države kandidati suočavaju, ali i da jasno predoči preporuke za dalje reforme. Takođe, novom metodologijom je predviđeno da posle objavljivanja izveštaja Komisije bude sazvana međuvladina konferencija.

Iako je Evropska unija objavila novu metodologiju, Srbija se samo deklarativno opredelila za nju, bez formalnog Vladinog zaključka. Pored toga, u odnosu na prethodni izveštajni period,

Uprkos kašnjenju Izveštaja i neiskorišćenom dodatnom vremenu za sprovođenje reformi, dokument treba posmatrati kao ključnu smernicu u sprovođenju reformi koje su neophodne za sveopšti napredak Srbije i paralelno s tim ubrzanje procesa evropskih integracija.

novina je da je Srbija ostala bez šefa pregovaračkog tima, te ni nakon skoro godinu dana još uvek nije imenovala novog; održani su parlamentarni izbori sa uočenim brojnim nepravilnostima, jer vladajuća koalicija zauzima 243 od 250 poslaničkih mesta; usled korona krize došlo je do pojačane, i čini se nikada otvorenije, anti-EU retorike; uz to, tokom izveštajnog perioda, prvi put od kada Srbija pregovara za članstvo u Uniji, nije otvoreno nijedno pregovaračko poglavlje.

Izveštaj za 2020. godinu je, kao i prethodni, organizovan tako da prati tri oblasti u okviru kojih se posebno prati nivo napretka u pregovorima i nivo spremnosti za članstvo¹ pa se tako posmatraju politički kriterijumi – demokratija i reforma javne uprave

¹ Nivo spremnosti za članstvo: 1 – rana faza; 2 – određeni nivo; 3 – umerena spremnost; 4 – dobar nivo spremnosti; 5 – veoma napredna faza.
Nivo napretka: 1 – nazadovanje; 2 – nema napretka/ograničeni napredak; 3 – određeni napredak; 4 – dobar napredak; 5 – veoma dobar napredak.

Izvor: <http://europa.rs>

i dva glavna poglavlja: Poglavlje 23 (Pravosuđe i osnovna prava) i poglavlje 24 (Pravda, sloboda i bezbednost) i ekonomski kriterijumi – postojanje funkcionalne tržišne privrede i kapacitet za suočavanje s pritiscima konkurencije i tržišnim snagama u okviru Unije, i treća oblast – sposobnost preuzimanja obaveza koje proističu iz članstva.²

Izveštaj je pozitivno ocenio reforme u sledećim oblastima: dijalog s Prištinom, ekonomska pitanja, pitanje migracija i azila i upravljanje granicama. Međutim, on ukazuje na mnogo veći broj oblasti u kojima je neophodno izvršiti reforme i povodom kojih se izražava posebna zabrinutost kao što su oblasti vladavine prava, nezavisnost sudstva, nezavisnost medija i sloboda izražavanja.

U odnosu na prethodni izveštajni period, novina je da je Srbija ostala bez šefa pregovaračkog tima, te ni nakon skoro godinu dana još uvek nije imenovala novog; održani su parlamentarni izbori sa uočenim brojnim nepravilnostima, jer vladajuća koalicija zauzima 243 od 250 poslaničkih mesta; usled korona krize došlo je do pojačane, i čini se nikada otvorenije, anti-EU retorike; uz to, tokom izveštajnog perioda, prvi put od kada Srbija pregovara za članstvo u Uniji, nije otvoreno nijedno pregovaračko poglavlje.

Politički kriterijumi

U okviru političkih kriterijuma, Srbija se nalazi na istom nivou spremnosti za članstvo kao i 2017. godine.

U oblasti reforme javne uprave zabeležena je umerena spremnost za članstvo (ocena 3), uz ograničeni napredak (ocena 2). Javnu upravu je potrebno dalje reformisati u sledećim oblastima:

- efikasno zapošljavanje viših državnih službenika;
- efikasne pripreme Zakona o planskom sistemu;
- uspostavljanje transparentnog i jedinstvenog sistema za planiranje i upravljanje kapitalnim investicijama.

Funkcionisanje pravosuđa je na izvesnom nivou spremnosti (ocena 2), dok napredak nije ostvaren (ocena 1) u ispunjavanju preporuka. Identifikovane oblasti za narednu godinu zarad boljeg funkcionisanja pravosuđa podrazumevaju napredak u pogledu:

- nezavisnosti sudstva i samostalnosti tužilaštva;
- izmena i dopuna zakona o Visokom savetu sudstva i Državnom veću tužilaca;
- usvajanja i sprovođenja strategije za ljudske resurse u okviru pravosudnog sistema.

² U analizi političkih i ekonomskih kriterijuma i sposobnosti preuzimanja obaveza koje proističu iz članstva korišćeni su nalazi sadržani u Izveštaju Evropske komisije o Srbiji za 2020. godinu. https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/serbia_report_2020_SR.pdf

U borbi protiv organizovanog kriminala Srbija ostvaruje određen nivo spremnosti (ocena 2) uz ograničen nivo napretka (ocena 2). Pojačana je saradnja sa Evropolom, potpisivanjem sporazuma o međuresornoj saradnji u borbi protiv organizovanog kriminala. Za suzbijanje organizovanog kriminala potrebno je uspostaviti:

- efikasnije istrage, krivično gonjenje i osuđujuće presude;
- efikasnije finansijske istrage koje se tiču zamrzavanja i oduzimanja imovine stečene kriminalom;
- jasno razdvajanje ovlašćenja i propisa u vezi sa presretanjem komunikacije za krivične istrage.

Izvestan nivo spremnosti (ocena 2) i ograničeni napredak (ocena 2) ostvaren je i u oblasti borbe protiv korupcije. Jačanje nezavisnosti i kapaciteta Agencije za borbu protiv korupcije omogućilo je adekvatno sprovođenje Zakona o sprečavanju korupcije koji je stupio na snagu septembra 2020. Radi suzbijanja korupcije neophodno je:

- unaprediti evidenciju o istragama, optužnicama i pravosnažnim presudama;
- delotvorno sprovođenje zakonodavstva o sprečavanju korupcije;
- usvojiti novu Strategiju za borbu protiv korupcije i uspostaviti efikasan mehanizam koordinacije.

Ekonomski kriterijumi

Kada govorimo o ekonomskim kriterijumima, u okviru postojanja održive i funkcionalne tržišne ekonomije istaknuto je da je nivo spremnosti između umerenog i dobrog nivo spremnosti (ocena 2–3), te da je zabeležen određeni napredak (ocena 3). U pomenutoj oblasti preporuke za sledeću godinu su:

- ublažiti ekonomske posledice izazvane krizom;
- ojačati fiskalna pravila;
- unaprediti reforme u oblasti javne uprave;
- povećati transparentnost fiskalnog uticaja državnih preduzeća i poboljšati njihovo upravljanje;
- povećati finansiranje i sprovođenje aktivnih mera na tržištu rada prilagođenih potrebama nezaposlenih.

Kada je u pitanju kapacitet za suočavanje s pritiscima konkurencije i tržišnim snagama, istaknuto je da je nivo spremnosti umeren (ocena 3) uz ostvarenje određenog nivoa napretka (ocena 3). Preporuke su:

- dalje prilagoditi obrazovanje i obuke potrebama tržišta rada;
- koristiti jedinstveni mehanizam za određivanje prioriteta i praćenje svih javnih investicija bez obzira na izvor finansiranja i primeniti EU standarde na sve projekte, uključujući one zasnovane na međuvladinim sporazumima;
- povećati ulaganja u energetske efikasnost i modernizovati energetske infrastrukture koja je podržana tarifom za pokrivanje troškova;
- kompletno razdvojiti delatnosti Srbijagasa i obezbediti pristup nezavisnoj stranoj gasnoj infrastrukturi.

Sposobnost preuzimanja obaveza koje proističu iz članstva³

POGLAVLJA U KOJIMA JE OCENJENO DA NIJE OSTVAREN NAPREDAK	POGLAVLJA U KOJIMA JE OCENJENO DA JE OSTVAREN ODREĐEN NIVO NAPRETKA	POGLAVLJA U KOJIMA JE OCENJENO DA JE OSTVAREN DOBAR NIVO NAPRETKA
Poglavlje 1 – Slobodno kretanje robe	Poglavlje 11 – Poljoprivreda i ruralni razvoj	Poglavlje 2 – Slobodno kretanje radnika
Poglavlje 3 – Pravo poslovnog nastanjivanja i sloboda pružanja usluga	Poglavlje 12 – Bezbednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika	Poglavlje 6 – Pravo privrednih društava
Poglavlje 4 – Slobodno kretanje kapitala	Poglavlje 14 – Transportna politika	Poglavlje 7 – Pravo intelektualne svojine
Poglavlje 5 – Javne nabavke	Poglavlje 16 – Porezi	Poglavlje 8 – Politika konkurencije
Poglavlje 10 – Informaciono društvo i mediji	Poglavlje 17 – Ekonomska i monetarna politika	Poglavlje 9 – Finansijske usluge
Poglavlje 13 – Ribarstvo	Poglavlje 18 – Statistika	Poglavlje 26 – Obrazovanje i kultura
Poglavlje 15 – Energetika	Poglavlje 20 – Preduzetništvo i industrijska politika	Poglavlje 32 – Finansijski nadzor
Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje	Poglavlje 21 – Transevropske mreže	
Poglavlje 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata	Poglavlje 24 – Pravda, sloboda i bezbednost	
Poglavlje 23 – Pravosuđe i osnovna prava	Poglavlje 25 – Nauka i istraživanje	
Poglavlje 27 – Životna sredina i klimatske promene	Poglavlje 30 – Spoljni odnosi	
Poglavlje 28 – Zaštita potrošača i zaštita zdravlja	Poglavlje 31 – Spoljna, bezbednosna i odbrambena politika	
Poglavlje 29 – Carinska unija	Poglavlje 33 – Carinska unija	

Uprkos kašnjenju Izveštaja i neiskorišćenom dodatnom vremenu za sprovođenje reformi, dokument treba posmatrati kao ključnu smernicu u sprovođenju reformi koje su neophodne za sveopšti napredak Srbije i paralelno s tim ubrzanje procesa evropskih integracija.

*Aleksandra Stojanović, Andrijana Lazarević,
Beogradska otvorena škola*

³ Nazadovanje i veoma dobar napredak nije zabeležen ni u jednom pregovaračkom poglavlju.

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

Beogradska otvorena škola

Bulevar oslobođenja 177,
11000 Beograd, Srbija

T: +381 60 3061 342

E: eupregovori@bos.rs

W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs

S: facebook.com/BOSPolicyLab

S: twitter.com/BOSPolicyLab

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Ukoliko želite da redovno dobijate bilten
„Progovori o pregovorima”, prijavite se [OVDE](#).

Stalo nam je do Vašeg mišljenja i povratne informacije
– molimo Vas da s nama kontaktirate odgovorom na
mejl eupregovori@bos.rs i pošaljete nam sugestije o tome
kako možemo da poboljšamo ovaj bilten. Takođe, ukoliko
smatrate da bilten nije relevantan za Vaš delokrug rada ili
ako niste zainteresovani da ga primete ubuduće, možete
nam poslati mejl na eupregovori@bos.rs.